

הרב אילעאי עופרן

תגובה לתגובתו של הרב ישראל רוזן

קראתי חזור וקרוא את תגובתו של הרב רוזן למאמרי, כפי שהקשבתי רוב קשב לתגובתו להרצאתי בכנס 'תורה ומדע', ואני מודה לו על דבריו ועל חוות דעתו המנוסה והמלומדת. שמחתי לקרוא כי הרב רוזן "מסכים לכיוון הכללי" של דברי ואף קובע בחתימת דבריו כי יש בינינו הסכמה בתחום המעשי.

הרב רוזן כותב כי ההלכטיכניקה "מקנה מרחב פעילות גמיש ורחב", מעבר למושגים ההלכתיים המקלים המקובלים. מרחב גמיש זה, הוא שעורר את חששם של הרב ח"ד הלוי ושל הרב משה פיינשטיין. אלא שאין בדברי הרב רוזן כל התייחסות לגופו של חשש זה, אלא רק אמירה עמומה המבכרת חששות אחרים על פניו.

בהמשך דבריו, עומד הרב רוזן על מגבלותיו של ההיתר מפני 'כבוד הבריות', ועל צמצום היקף השימוש בו במהלך הדורות. דברים אלו הם בבחינת תנא דמסייע לדברים דומים שכתבתי מפורשות באותו עניין. דא עקא, בהמשך יורה הרב רוזן חץ שחוט לשונו, כלפי "הרבנים החברתיים" שרוממות כבוד הבריות בלשונם. לא זכיתי להבין כלפי מי הופנתה עקיצה זו, האם כלפי רבן יוחנן בן זכאי?¹ או שמא כלפי רב חסדא² ורבה,³ ר' זעירא⁴ או רבא,⁵ שהאדירו כולם את מקומו של 'כבוד הבריות' כשיקול הלכתי. האם סבור הרב רוזן כי כאשר העלה מרן ר' יוסף קארו את שיקול 'כבוד הבריות' על שולחנו הטהור,⁶ עשה זאת משום שרוחות המודרנה של "הרבנים החברתיים" נשאוהו?

1 תוספתא בבא קמא, ז, ג.

2 בבלי שבת, פא ע"ב.

3 בבלי עירובין, מא ע"ב.

4 ירושלמי נזיר, ז, א.

5 בבלי מגילה, ג ע"ב.

6 שולחן ערוך, אורח חיים, סימנים יג, שיב, שנה ועוד רבים.

עם זאת, דומה כי עיקר דבריו של הרב רוזן, מכוון כנגד אותם רעיונות אשר הוא מביא בשם סבי, בדבר "הקמת סנהדרין עממית" ו"התאמת ההלכה לחיים". אכן, המוחש לא יוכחש, ואת הקשר המשפחתי ביני ובין סבי, אין להתיר. אלא שאלו טענות "אשר לא ציוויתי ולא דיברתי ולא עלתה על לבי". כל טענותי הן הלכתיות גרידא, בדבר הצורך ההלכתי בפתרונות הלכטכנולוגיים ובדבר המחיר והסכנה הגלומים בהם. אין במאמרי כל התייחסות לשאלת "אפשרות שמירת השבת במדינה יהודית", שהיא השאלה המרכזית בה עסק סבי. דומני שניסוחיו של הרב רוזן עושים עוול גם עם טענותיו של סבי, אך דבר זה קובע כבר מאמר לעצמו.

איני יודע מדוע מכנה הרב רוזן את מאמרי בכינוי התמוה "ביקורת משמאל". כיצד חשש למדרון חלקלק בפריצת גדרי השבת המגובה בדברי גדולי הפוסקים, וקריאה להעדיף את הפתרונות המסורתיים המובאים בגמרא ובפוסקים על פני החידושים של המכונים ההלכטכנולוגיים, אשר לא שיערום אבותינו – זוכים לכינוי "ביקורת משמאל"? יהא צד הביקורת אשר יהא, ובלבד שיקוימו בנו דברי הנביא "כי ימין ושמאל תפריצי וזרעך גוים יירש וערים נשמות יושבו".